

מבט על, גיליון 413, 18 במארס 2013

עם כניסתו של רא"ל (מיל.) משה יעלון לתפקיד שר הביטחון
במה נכון להתמקד ב"מאה ימי החסד"?

עמוס ידלין

בניגוד לטענות המקובלות שאין לשר הנכנס אפילו יום אחד להתכונן לתפקידו, לרשות שר הביטחון החדש רא"ל במילואים משה (בוגל) יעלון כן יעמדו מאה ימי חסד וחשוב שיקדיש אותם ללמידה מעמיקה של האתגרים המשמעותיים, חלקם קיומיים, עימם יתמודד כשר הביטחון. שר הביטחון החדש מכיר בחשיבותה של הלמידה המתמדת. כחבר במטכ"ל שלו הייתי שותף ל"פורום החשיבה" השבועי שלו, פורום קטן ואינטימי שאפשר לרמטכ"ל בירור מעמיק, רב ממדי ועשיר בזוויות ראייה. פורום זה עזר לו לגבש מדיניות מתאימה ועדכנית אל מול מציאות משתנה. שר הביטחון הוא גם מנהל ומוביל של מערכת הביטחון – המערכת הגדולה ביותר ובין החשובות במגזר הציבורי, אך הוא גם חבר בכיר ומרכזי בקבינט המדיני-ביטחוני שבו יתקבלו החלטות הוותיקות גורל בשנים הקרובות. שר הביטחון יהיה השר בעל הניסיון הצבאי-ביטחוני העשיר ביותר בקבינט, בו יהיו חברים גם כאלו שהם חסרי ניסיון והכרות עם סוגיות מכריעות בביטחון הלאומי, עובדה המטילה עליו אחריות כבדה.

במשרד הביטחון מחכות להכרעת השר החדש עשרות סוגיות חשובות. רבים ינסו לקדם את עניינם, להביאו לדיון ולהציגו בראש סדר העדיפויות בפני השר, ולשכנע אותו לקיים דיונים בכל נושא – מגבול הגולן ועד גבול מצרים, מגיוס החרדים ועד ביצועי כיפת ברזל. מנהיגות נכונה במשרד הביטחון נדרשת להתמקד בסוגיות המרכזיות, הסוגיות הגורליות לעתידה של מדינת ישראל. חשוב ששר הביטחון יימנע מהנטייה הטבעית של מי ששרת כרמטכ"ל ומגיע לתפקיד שר ביטחון, מלתפקד כ"רמטכ"ל על". נכון להשאיר לרב אלוף בני גנץ שהוא רמטכ"ל מנוסה, מקצועי ונבון את הפיקוד והניהול השוטף של צה"ל. ראוי להשאיר למנכ"ל את ניהול השוטף של המשרד והתעשיות הביטחוניות, ולהתמקד בשלוש סוגיות מרכזיות בביטחון הלאומי של ישראל: התמודדות עם הגרעין האיראני, תקציב הביטחון ובניין הכוח, ועיצוב גבולותיה של מדינת ישראל. יש לשר הביטחון החדש לפחות 100 ימים לפני שיצטרך לקבל החלטה מה ימליץ לממשלה לבצע – או לא לבצע – בנושא עצירת תוכנית הגרעין האיראנית. ההחלטה תושפע מאד מתוצאות פגישת הנשיא אובמה וראש הממשלה. סביר שראש הממשלה יהיה מוכן להמתין לפחות כמה חודשים לפני שיעלה שוב את סוגיית התקיפה באיראן לדיון. שר הביטחון ידוע כמי שרואה בתקיפה באיראן מהלך מסוכן פחות מההשלמה עם איראן בעלת יכולת גרעינית צבאית. עם זאת על מי שבוחר באופציית הפעולה הצבאית מול איראן לוודא שהתמלאו תנאים הכרחיים: א. כל החלופות האחרות לעצירת איראן מוצו ולא השיגו את עצירת התוכנית (משא ומתן והסכם, סנקציות שישנו את התנהגותה, מערכה חשאית או שינוי המשטר); ב. המבצע הישראלי ישיג דחייה משמעותית של תוכנית הגרעין האיראנית; ג. ארצות הברית וישראל פועלות על בסיס מצע אסטרטגי משותף שמוביל לשיתוף פעולה אופרטיבי, או לפחות להבנות דומות על המציאות האסטרטגית, ביום הפעולה, בעימות שיתרחש אחריה ואף בעשור הבא, בו יש הכרח להמשיך לעצור את איראן באמצעות אסטרטגיה מתואמת ומשותפת. בהקשר זה חשוב יהיה להמשיך את הקשר המיוחד של שר הביטחון עם צמרת הממשל האמריקאי – קשר חשוב ביותר שבתחום הביטחוני נמצא על דרך המלך ויש לשמרו ואף להרחיבו לתחום הדיפלומטי שבו הערוצים המסורתיים לא תמיד פועלים כמצופה מהם.

השר יעלון יודע היטב, מתפקידו כרמטכ"ל, כי החלטות בנושא בניין הכוח משפיעות על יכולתו של צה"ל עשרות שנים אל תוך העתיד. דיוני התקציב יכריחו את השר החדש לקבל החלטות. אין ספק שיידרש במערכת הביטחון תהליך התייעלות ובחינה מחודשת. אך גם כאן מומלץ תהליך למידה ולא הגררות להחלטות תחת לחץ זמן מוכתב של דיוני התקציב. חשוב

שהשר יפתח דיאלוג מקצועי וציבורי על ההישגים הנדרשים מצה"ל. הציפייה של הציבור ל"ניצחון מוחץ בששה ימים וללא פגיעה במרקם החיים" איננה ריאלית. הקיצוץ ההכרחי בתקציב צה"ל יחייב קבלת החלטות שמשמעותן מתן מענה חלקי לשורת נושאים ביטחוניים רבים. חשוב להמשיך ולשמר יכולות מבצעיות גנריות ו-ורסטיליות שנותנות מענה לכל סוגי העימותים הצפויים – מול הטרור, מול האיומים של צבאות מסורתיים, מול תוכניות גרעין בארצות המעגל השלישי ומול איומים היברידיים, המשלבים יכולות מדינתיות מתקדמות כמו טילי קרקע – קרקע והגנה אווירית מתקדמת עם פעילות טרור לא מדינתית. תקציב מערכת הביטחון וצה"ל ייגזר כמובן גם מההחלטה על תקיפה באיראן והמוכנות לעימות שיבוא בעקבותיה – מדינה היוצאת למבצע יזום היכול להתרחב למלחמה איננה מקצצת בתקציב הביטחון.

הנושא השלישי, אולי החשוב ביותר, אך גם בו ראוי ונכון לדון מאה ימים לפחות הוא עיצוב גבולותיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית, דמוקרטית, בטוחה ולגיטימית. השר יעלון ידוע בחוסר האמון שלו בפלסטינים ומוכנותם להגיע להסכם שלום, שיכלול את "סיום הסכסוך וקץ התביעות" ואת אי מימוש "טענת השיבה". גם אם השר יעלון צודק בהערכתו, אסור לנו לתת לפלסטינים למנוע את פתרון שתי המדינות ועלינו להתקדם אליו בצעדים מדודים ומתואמים. השר יעלון ידוע כמי שהתנגד לנסיגה חד צדדית מעזה, תחת לחץ הטרור. ה"חדשות הטובות" הן שהטרור מיהודה ושומרון הוכה, הודבר ונמצא בנקודה הנמוכה ביותר בה היה בעשור האחרון. טוב יעשה השר יעלון אם ידון במהלך היסטורי של עיצוב חד צדדי מתואם, גם אם לא מוסכם, של גבולה המזרחי של מדינת ישראל – גבול בטוח, גבול לגיטימי, גבול שיאפשר לנו להיות מדינה יהודית ודמוקרטית לדור דור.

שר הביטחון החדש והח"מ היו מפקדים צעירים מאד במלחמת יום הכיפורים – "בוגי" היה סמל במילואים ביחידת צנחנים והח"מ טייס צעיר בטייסת קרב. יחד שרתנו בצמרת צה"ל 30 שנים מאוחר יותר. היום מוטלת על כתפיהם האחריות לביטחון ישראל ברמה הגבוהה ביותר – אחריות לאומית ולא מפלגתית – כולנו מאחלים לך הצלחה רבה - כי בנפשנו הדבר.